ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан факультету управління, адміністрування та туризму
_____ Євгеній РУДНІЧЕНКО
21.09.2025

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Громадянське суспільство
Назва

Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність 017 Фізична культура і спорт
Освітня кваліфікація Бакалавр фізичної культури і спорту
Рівень вищої освіти Перший (бакалаврський)
Освітньо-професійна програма **Фізична культура і спорт**
Шифр дисципліни ОЗП.01 ***Обсяг дисципліни*** – 4 кредити ЄКТС
Мова навчання українська
Статус дисципліни: обов'язкова (загальної підготовки)
Факультет – Управління, адміністрування та туризму
Кафедра – Економічної теорії, підприємництва та торгівлі

Форма здобуття освіти	Курс	Семестр	Загальний обсяг		Кількість годин						Курсовий проект	Курсова робота	Форма семестрового контролю	
					Аудиторні заняття					Самостійна робота, у т.ч. ІРС				
			Кредити ЄКТС	Години	Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття	Семінарські заняття				Залік	Іспит
Д	3	5	4	120	50	32		18		70			+	

Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми «Фізична культура і спорт» зі спеціальності 017 «Фізична культура і спорт»

Робоча програма складена _____ канд. екон.наук, доц. Алла МЕЙШ
Підпис Науковий ступінь, вчене звання Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Схвалена на засіданні кафедри Економічної теорії, підприємництва та торгівлі

Протокол від 29.08.2025 р. № 1 Зав. кафедри _____ Лариса ЛЮБОХИНЕЦЬ
Підпис Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Робоча програма розглянута та схвалена вченою радою факультету управління, адміністрування та туризму

Голова вченої ради факультету _____ Євгеній РУДНІЧЕНКО
Підпис Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Хмельницький 2025

2 ЛИСТ ПОГОДЖЕННЯ

Посада	Назва факультету	Підпис	Ініціали, прізвище
Завідувач кафедри теорії і методики фізичного виховання і спорту док. пед. наук, проф.	Факультет здоров'я, психології, фізичної культури та спорту		Олександр СОЛТИК
Гарант освітньо-професійної програми, док. пед. наук, проф.	Факультет здоров'я, психології, фізичної культури та спорту		Юрій ДУТЧАК
Декан	Факультет здоров'я, психології, фізичної культури та спорту		Євген ПАВЛЮК

3 ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Забезпечення демократичних перетворень в Україні, удосконалення системи державного управління, наближення його до реальних потреб громадян, запровадження європейських принципів урядування, підвищення якості управлінських послуг, що надаються органами влади, вимагає наявності розвинутого громадянського суспільства, основою якого є відповідні інститути (громадські організації, політичні партії, професійні спілки тощо). Необхідною умовою для існування громадянського суспільства є створення ефективних та результативних механізмів взаємодії з органами влади, які б не лише декларували можливість участі громадськості у виробленні та реалізації державної та місцевої політики, а також забезпечували б урахування громадської думки та відповідність діяльності органів влади очікуванням громадськості.

Дисципліна «Громадянське суспільство» передбачає вивчення процесу становлення та еволюції громадянського суспільства в Україні, визначення ролі держави у формуванні демократичного суспільства, забезпечення сталого розвитку, управління інноваційним розвитком, становлення та розвитку ринкової економіки. Дисципліна є однією із обов'язкових дисциплін загальної підготовки і займає важливе місце у підготовці здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, очної (денної) (далі – денної) форми здобуття вищої освіти, які навчаються за освітньо-професійною програмою «Фізична культура і спорт» зі спеціальності 017 Фізична культура і спорт.

.

***Пререквізити**:* Філософія (в тому числі логіка, етика, естетика)
***Постреквізити**:* Психологія фізичного виховання і спорту

Відповідно до освітньо-професійної програми «Фізична культура і спорт» дисципліна має забезпечити:

- **загальні та спеціальні (фахові) компетентності**: здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні (ЗК 02.), здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і примножувати досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій (ЗК 03).

- **програмні результати навчання:** здійснювати аналіз суспільних процесів у сфері фізичної культури і спорту, демонструвати власне бачення шляхів розв'язання існуючих проблем (ПРН 01), Демонструвати готовність до зміцнення особистого та громадського здоров'я шляхом використання рухової активності людини та інших чинників здорового способу життя, проведення роз'яснювальної роботи серед різних груп населення (ПРН 09).

***Мета дисципліни*.** Формування особистості фахівця, здатного вирішувати типові та складні завдання механізму функціонування громадянського (демократичного) суспільства та його інститутів, визначення місця і ролі публічної влади (правової держави) у процесі становлення громадянського суспільства, ознайомлення з основами та принципами взаємовідносин громадянського суспільства та держави за умов сталого розвитку та можливостями управляти проєктами, а також використовувати у виробничій і соціальній діяльності фундаментальні поняття і категорії державотворення для обґрунтування власних світоглядних позицій та політичних переконань.

Предмет дисципліни Функціонування громадянського суспільства та його інститутів в умовах трансформаційних змін економічної системи, становлення та розвитку демократичної держави.

Завдання дисципліни. Надати базові знання про сутність, особливості, проблеми та тенденції розвитку громадянського (демократичного) суспільства у світі та в Україні; набуття вмінь аналізувати та оцінювати сучасну політичну практику та місце органів місцевого самоврядування, громадських організацій у соціально-політичних процесах, бути здатними розробляти та управляти проєктами, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

Результати навчання. Студент, який успішно завершив вивчення дисципліни, має: ***усвідомлювати*** цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства; ***реалізувати*** свої права і обов'язки як члена демократичного суспільства; ***характеризувати*** ефективність партнерських відносин органів державної влади, місцевого самоврядування і громадських організацій; ***визначати*** базові цінності інститутів громадянського суспільства та роль організацій громадянського суспільства в соціально-економічному розвитку країни; ***оцінювати*** результативність та ефективність сталого розвитку громадянського суспільства в умовах соціально-економічних змін; ***знати та розуміти*** вплив технічних рішень в суспільному, економічному, соціальному і екологічному контексті; мати знання основ економіки та управління проектами; ***вміти поєднувати*** теорію і практику, а також приймати рішення та виробляти стратегію діяльності для вирішення завдань спеціальності з урахуванням загальнолюдських цінностей, суспільних, державних та виробничих інтересів.

4 СТРУКТУРА ЗАЛІКОВИХ КРЕДИТІВ ДИСЦИПЛІНИ

Назва теми	Кількість годин, відведених на		
	Денну форму		
	Лекції	Практичні заняття	СРС
1. Характеристика етапів формування громадянського суспільства та моделей його розвитку.	2	2	7
2. Аналіз взаємодії громадянського суспільства і демократія.	4		7
3. Взаємодія громадянського суспільства і правової держави.	2	2	7
4. Аналіз суті та складових теорії суспільного вибору.	2	2	7
5. Взаємодія демократії, політичної свободи та економічного порядку.	4	2	7
6. Характеристика соціалізації громадянського суспільства.	2	2	7
7. Інтелектуальна активність у громадянському суспільстві.	4	2	7
8. Соціальна відповідальність суб'єктів громадянського суспільства як чинник сталого розвитку.	4	2	7
9. Дотримання доброчесності та антикорупційна діяльність інститутів громадянського суспільства.	4		7
10. Проблеми функціонування громадянського суспільства у світлі глобальних проблем сучасності.	4	4	7
Разом години за семестр	**32**	**18**	**70**

5 ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
5.1 Зміст лекційного матеріалу

Номер лекції	Перелік тем лекцій, їх анотації	К-ть год.
1	**Характеристика етапів формування громадянського суспільства та моделей його розвитку.** Поняття громадянського суспільства. Функції громадянського суспільства. Інститути громадянського суспільства. Роль громадян у становленні й функціонуванні громадянського суспільства. Античні ідеї про громадянськість та свободу. Цінності громадянського суспільства в працях середньовічних мислителів. Епоха Відродження та концепції громадянського суспільства. Громадянське суспільство у політичних ідеологіях: лібералізм, соціал-демократія. Громадянське суспільство та комунікативні теорії. Місце громадянського суспільства у ідеологіях переходу до демократії. Функціональні моделі громадянського суспільства. Національні особливості громадянських суспільств. Особливості громадянських суспільств у США і в Європі. Вплив процесів трансформації на форму громадянських суспільств. «Наздоганяюча модель» розвитку і виникнення громадянського суспільства. Громадянське суспільство як умова свободи й демократії. Особливості становлення громадянського суспільства в Україні **Літ.:** [**3**, с. 13–31; **4**, с. 5–140; **5**, с. 158–191; **15**, с. 9–19]	**2**
2	**Аналіз взаємодії громадянського суспільства і демократія.** Виникнення і зміст демократії. Умови функціонування громадянського суспільства. Ідеали демократії. Цінності демократії. Демократичні інститути. Демократичні принципи. Складові сучасної конституційної демократії. Конституція та її призначення. Законодавча, виконавча та судова влада в демократичних країнах. **Літ.:** [**3**, с. 102–186; **4**, с. 213–231, 250–280; **5**, с. 52–103; **6**, с. 10–28; **15**, с. 33–49]	**2**
3	**Аналіз взаємодії громадянського суспільства і демократія.** Громадські організації: правовий статус, діяльність та вплив на демократію. Моделі демократії. Ознаки демократичного політичного режиму. Верховенство права. Верховенство закону. Індексу верховенства права і верховенства закону. **Літ.:** [**3**, с. 102–186; **4**, с. 213–231, 250–280; **5**, с. 52–103; **6**, с. 10–28; **15**, с. 33–49]	**2**
4	**Взаємодія громадянського суспільства і правової держави.** Поняття прав людини та етапи формування і розвитку доктрини універсальних прав та свобод людини. Права і свободи людини та відповідальність держави за їх дотримання, гарантування та захист. Права людини та представницькі інститути демократії. Типологія прав людини. Методи й механізми захисту прав людини. Інститут Уповноваженого з захисту прав людини. **Літ.:** [**5**, с. 102–186; **6**, с. 213–231, 250–280; **7**, с. 52–103; **8**, с. 10–28;]	**2**
5	**Аналіз суті та складових теорії суспільного вибору**. Основи теорії суспільного вибору. Методологія дослідження Дж.Б'юкенена. Теорія суспільного вибору Дж. Бреннана, Д. Мюллера, У. Нісканена, М. Олсона, Г. Таллока, Р. Толлісона Суспільний вибір в умовах прямої демократії. Правило одностайності. Правило більшості. Модель медіанного виборця. Теореми Мея, Рея-Тейлора Суспільний вибір в умовах представницької демократії. Принципи виборчого права. Етапи виборчого процесу. Система пропорційного представництва. Феномен раціонального ігнорування. Концепція політичного ділового циклу. Парадокс вибору Політична конкуренція та формування коаліційних урядів. Політична рента. Теорія пошуку ренти. Стратегічне голосування. Модель мінімально виграшної коаліції. Модель мінімально повязаних коаліцій. Маніпулювання. **Літ.:** [**6**, с. 407–535; **15**, с. 49–93]	**2**
6	**Взаємодія демократії, політичної свободи та економічного порядку.** Демократія та політичні організації. Економічна демократія. Демократичні та деспотичні форми правління. Політичні системи. Моделі політичних партій. Роль політичних партій в розвитку демократії. Політичні та правлячі сили. Політична влада. Концепції політичної влади. Соціальна влада. Легітимність політичної влади. Принципи розподілу влади. Правовий статус політичних партій в Україні. Діяльність та вплив політичних партій на демократію. **Літ.:** [**3**, с. 127–153; **6**, с. 536–572; **15**, с. 79–105]	**2**
7	**Взаємодія демократії, політичної свободи та економічного порядку**. Групи спеціальних інтересів. Типи груп інтересів. Лобізм та його види. Бюрократія як наукова категорія: суть, ознаки та атрибути бюрократії. Принципи бюрократії. Види та типи бюрократії. Економіка бюрократичних структур та адміністративний ресурс. Способи використання адміністративного ресурсу. Методи боротьби з адміністративним ресурсом. Бюрократичне благо.	**2**

	Модель Нісканена. **Літ.:** [**3**, с. 127–153; **6**, с. 536–572; **15**, с. 79–105]	
8	**Характеристика соціалізації громадянського суспільства.** Соціалізація громадянського суспільства. Соціальна структура суспільства. Ринок праці: суть, функції , структура та інфраструктура. Соціальна політика та її складові. Моделі соціальної політики. Критерії держави добробуту. Соціальне партнерство у вирішенні суспільних проблем. Гармонізація інтересів соціальних партнерів. Моделі соціального партнерства. Нерівність та бідність: значення та способи оцінки. Коефіцієнт Джині. Крива Лоренца. Абсолютна та відносна бідність. Децильний коефіцієнт. Перерозподіл та справедливість. Функції суспільного добробуту: утилітаристська функція, егалітарна функція, роулсіанська функція, функція суспільного добробуту Ф. Ніцше, лібертарианська функція. **Літ.:** [**5**, с. 191–199; **15**, с. 123–165]	**2**
9	**Інтелектуальна активність у громадянському суспільстві**. Інтелектуальний капітал у національному та міжнародному вимірах. Функції інтелектуального капіталу. Складові інтелектуального капіталу. Індекс людського розвитку та методика його визначення. Поняття та функції громадської думки. Громадська думка як соціальний інститут. Інституціалізація громадської думки. Критерії взаємодії влади і громадської думки. **Літ.:** [**5**, с. 191–199; **15**, с. 123–165]	**2**
10	**Інтелектуальна активність у громадянському суспільстві**. Сутність та види інтелектуальної власності. Становлення та розвиток ринку об'єктів інтелектуальної власності. Методи оцінки об'єктів інтелектуальної власності. Інститути захисту інтелектуальної власності. Розвиток електронної демократії в Україні. Вплив цифровізації на формування цифрових компетентностей суб'єктів громадянського суспільства. Штучний інтелект. **Літ.:** [**5**, с. 191–199; **15**, с. 123–165]	**2**
11	**Соціальна відповідальність суб'єктів громадянського суспільства як чинник сталого розвитку.** Соціальна відповідальність як чинник сталого розвитку. Інститути соціальної відповідальності. Види соціальної відповідальності. Теорія зацікавлених сторін. Розвиток соціальної відповідальності інститутів громадянського суспільства. Види соціальної відповідальності інститутів громадянського суспільства. **Літ.:** [**13**, с. 39–60; **15**, с. 137–148]	**2**
12	**Соціальна відповідальність суб'єктів громадянського суспільства як чинник сталого розвитку.** Соціальна відповідальність держави. Становлення, розвиток та моделі корпоративної соціальної відповідальності. Базові моделі соціальної відповідальності суб'єктів підприємництва. Моделі корпоративної соціальної відповідальності та їх аналіз. Екологічна компонента соціальної відповідальності. Екологічна відповідальність бізнесу. **Літ.:** [**13**, с. 39–60; **15**, с. 137–148]	**2**
13	**Дотримання доброчесності та антикорупційна діяльність інститутів громадянського суспільства.** Доброчесність та шляхи її дотримання. Поняття та визначення корупції. Основні концепції антикорупційної політики України. Антикорупційна стратегія як основний програмний документ в антикорупційній сфері та шляхи її реалізації. **Літ.:** [**1**, с. 41–197; **3**, с. 257–299; **4**, с. 285–303;**7**;]	**2**
14	**Дотримання доброчесності та антикорупційна діяльність інститутів громадянського суспільства.** Взаємодія інститутів громадянського суспільства з органами влади у сфері формування та реалізації державної антикорупційної політики. Аналіз громадських інституцій запобігання та виявлення корупції в Україні. Система заходів із запобігання корупції. **Літ.:** [**1**, с. 41–197; **3**, с. 257–299; **4**, с. 285–303;**7**;]	**2**
15	**Проблеми функціонування громадянського суспільства у світлі глобальних проблем сучасності** Витоки та процес європейської інтеграції. Проблеми розвитку громадянського суспільства за умов поглиблення євроінтеграційних процесів. Міграційні процеси. Види та форми сучасної міграції. Поняття міжнародних відносин. Особливості міжнародного права. Міжнародне гуманітарне право. Урядові і неурядові міжнародні організації. **Літ.:** [**3**, с. 142–166; **4**, с. 340–390; **15**, с. 165–180]	**2**
16	**Проблеми функціонування громадянського суспільства у світлі глобальних**	**2**

	проблем сучасності Поняття інтеграції та глобалізації. Вплив глобалізаційних процесів на економіку, культуру, довкілля, людину. Глобальні проблеми людства. Глобальне громадянське суспільство: суть, складові та особливості становлення. Світова практика створення Національних фондів з підтримки інституційного розвитку громадянського суспільства та розвитку соціального партнерства. **Літ.:** [**3**, с. 142–166; **4**, с. 340–390; **15**, с. 165–180]	
Разом		**32**

5.2 Зміст практичних занять

Перелік практичних занять для студентів *денної* форми здобуття освіти

№ з/п	Тема практичного заняття, їх зміст	К-ть год.
1	**Характеристика етапів формування громадянського суспільства та моделей його розвитку**. 1. Поняття громадянського суспільства. Функції громадянського суспільства. 2. Інститути громадянського суспільства. 3. Історичні етапи формування та розвитку громадянського суспільства 4. Громадянське суспільство та комунікативні теорії. 5. Функціональні моделі громадянського суспільства. 6. Національні особливості громадянських суспільств. Особливості громадянських суспільств у США і в Європі. 7. «Наздоганяюча модель» розвитку і виникнення громадянського суспільства. 8. Особливості становлення громадянського суспільства в Україні **Літ.:** [**3**, с. 13–31; **4**, с. 5–140; **5**, с. 158–191; **15**, с. 9–19]	2
	Аналіз взаємодії громадянського суспільства і демократія. 1. Виникнення і зміст демократії. Цінності демократії. 2. Демократичні інститути. Конституція та її призначення. 3. Законодавча, виконавча та судова влада в демократичних країнах. 4. Громадські організації: правовий статус, діяльність та вплив на демократію. 5. Моделі демократії **Літ.:** [**3**, с. 102–186; **4**, с. 213–231, 250–280; **5**, с. 52–103; **6**, с. 10–28; **15**, с. 33–49]	
2	**Взаємодія громадянського суспільства і правової держави.** 1. Поняття прав людини та етапи формування і розвитку доктрини універсальних прав та свобод людини. 2. Права і свободи людини та відповідальність держави за їх дотримання, гарантування та захист. 3. Права людини та представницькі інститути демократії. Типологія прав людини. 4. Методи й механізми захисту прав людини. Інститут Уповноваженого з захисту прав людини. **Літ.:** [**5**, с. 102–186; **6**, с. 213–231, 250–280; **7**, с. 52–103; **8**, с. 10–28]	2
3	**Аналіз суті та складових теорії суспільного вибору.** 1. Основи теорії суспільного вибору. 2. Суспільний вибір в умовах прямої демократії. 3. Правило одностайності. Правило більшості. 4. Модель медіанного виборця. Теореми Мея, Рея-Тейлора. 5. Суспільний вибір в умовах представницької демократії. 6. Принципи виборчого права. Етапи виборчого процесу. Система пропорційного представництва. 7. Феномен раціонального ігнорування. Концепція політичного ділового циклу. Парадокс вибору 8. Політична конкуренція та формування коаліційних урядів. Політична рента. Теорія пошуку ренти. 9. Стратегічне голосування. Модель мінімально виграшної коаліції. Модель мінімально пов'язаних коаліцій. Маніпулювання. **Літ.:** [**6**, с. 407–535; **15**, с. 49–93]	2
4	**Взаємодія демократії, політичної свободи та економічного порядку.** 1. Демократія та політичні організації. Економічна демократія. Демократичні та деспотичні форми правління. 2. Політичні системи. Моделі політичних партій 3. Політичні та правлячі сили. 4. Політична влада. Соціальна влада. Легітимність політичної влади. Принципи розподілу влади. 5. Правовий статус політичних партій в Україні. Діяльність та вплив політичних партій на демократію. 6. Групи спеціальних інтересів та їх типи. Лобізм та його види 7. Бюрократія як наукова категорія: суть, ознаки та атрибути бюрократії. 8. Принципи бюрократії. Види та типи бюрократії. 9. Економіка бюрократичних структур та адміністративний ресурс. Способи використання	2

	адміністративного ресурсу. 10. Методи боротьби з адміністративним ресурсом. Бюрократичне благо. Модель Нісканена. **Літ.:** [**3**, с. 127–153; **6**, с. 536–572; **15**, с. 79–105]	
5	**Характеристика соціалізації громадянського суспільства**. 1. Соціалізація громадянського суспільства. 2. Соціальна політика та її моделі. 3. Соціальна структура суспільства. Соціальна згуртованість, солідарність і відповідальність. 4. Соціальні цінності. Гендерна, етнічна, конфесійна різноманітність. Рівність. 5. Соціальне партнерство у вирішенні суспільних проблем. 6. Нерівність та бідність: значення та способи оцінки. 7. Перерозподіл та справедливість. Функції суспільного добробуту. **Літ.:** [**5**, с. 191–199; **15**, с. 123–165]	2
6	**Інтелектуальна активність у громадянському суспільстві.** 1. Інтелектуальний капітал у національному та міжнародному вимірах. Складові інтелектуального капіталу. Індекс людського розвитку та методика його визначення. 2. Поняття та функції громадської думки. Громадська думка як соціальний інститут. Інституціалізація громадської думки. Критерії взаємодії влади і громадської думки. 3. Сутність та види інтелектуальної власності. Становлення та розвиток ринку об'єктів інтелектуальної власності. Методи оцінки об'єктів інтелектуальної власності. 4. Інститути захисту інтелектуальної власності. 5. Розвиток електронної демократії в Україні. Вплив цифровізації на формування цифрових компетентностей суб'єктів громадянського суспільства. Штучний інтелект. **Літ.:** [**5**, с. 191–199; **15**, с. 123–165]	2
7	**Соціальна відповідальність суб'єктів громадянського суспільства як чинник сталого розвитку.** 1. Соціальна відповідальність як чинник сталого розвитку. 2. Розвиток соціальної відповідальності інститутів громадянського суспільства. 3. Соціальна відповідальність держави. 4. Становлення, розвиток та моделі корпоративної соціальної відповідальності. 5. Екологічна компонента соціальної відповідальності **Літ.:** [**13**, с. 39–60; **15**, с. 137–148]	2
8	**Дотримання доброчесності та антикорупційна діяльність інститутів громадянського суспільства.** 1 Доброчесність та шляхи її дотримання. 2 Поняття та визначення корупції. Основні концепції антикорупційної політики України. 3 Антикорупційна стратегія як основний програмний документ в антикорупційній сфері та шляхи її реалізації. 4 Взаємодія інститутів громадянського суспільства з органами влади у сфері формування та реалізації державної антикорупційної політики. 5 Аналіз громадських інституцій запобігання та виявлення корупції в Україні. 6 Система заходів із запобігання корупції. **Літ.:** [**1**, с. 41–197; **3**, с. 257–299; **4**, с. 285–303;**7**]	
9	**Проблеми функціонування громадянського суспільства у світлі глобальних проблем сучасності.** 1. Поняття інтеграції та глобалізації. Глобальні проблеми людства. 2. Глобальне громадянське суспільство: суть, складові та особливості становлення. 3. Світова практика створення Національних фондів з підтримки інституційного розвитку громадянського суспільства та розвитку соціального партнерства. 4. Витоки та процес європейської інтеграції. Проблеми розвитку громадянського суспільства за умов поглиблення євроінтеграційних процесів. 5. Міграційні процеси. Види та форми сучасної міграції. 6. Поняття міжнародних відносин. Особливості міжнародного права. Міжнародне гуманітарне право. 7. Урядові і неурядові міжнародні організації. **Літ.:** [**3**, с. 142–166; **4**, с. 340–390; **15**, с. 165–180]	4
Разом		**18**

5.3. Зміст самостійної (індивідуальної) роботи

Самостійна робота студентів усіх форм здобуття освіти полягає у систематичному опрацюванні програмного матеріалу, підготовці до практичних робіт, тестування з теоретичного матеріалу, виконанні індивідуальних домашніх завдань.

Обсяг самостійної роботи з дисципліни «Громадянське суспільство» становить 70 годин. Вона включає:

- опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу;

- самостійного опрацювання окремих тем та питань;
- опрацювання навчальної літератури при підготовці до практичного заняття та ігрових інтерактивів;
- виконання індивідуального домашнього завдання;
- підготовка до поточного тестового контролю;
- підготовка до проведення контрольних заходів (написання контрольної роботи, залік тощо).

Зміст самостійної роботи студентів *денної* форми здобуття освіти

Номер тижня	Вид самостійної роботи	Кількість годин
1	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до усного опитування та поточного контролю. Отримання завдання для виконання індивідуального домашнього завдання	4
2	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до усного опитування та поточного контролю. Опрацювання матеріалу щодо розуміння принципів демократії «Прогулянка галереєю» .	4
3	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до усного опитування та поточного контролю. Підбір матеріалів, опрацювання літературних джерел для виконання індивідуального домашнього завдання.	4
4	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до усного опитування та поточного контролю. Тестовий контроль Т.1-2	4
5	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до усного опитування та поточного контролю. Виконання ІДЗ	4
6	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до усного опитування та поточного контролю. Виконання ІДЗ	4
7	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до усного опитування та поточного тестового контролю. Виконання ІДЗ	4
8	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до усного опитування та поточного контролю. Виконання ІДЗ	4
9	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до усного опитування та поточного контролю. Підготовка матеріалу для розроблення бізнес-плану. Контрольна робота т.1-6	5
10	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до усного опитування та поточного контролю. Виконання ІДЗ. Тестовий контроль Т. 3-5	4
11	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до усного опитування та поточного контролю. Виконання ІДЗ	4
12	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до усного опитування та поточного контролю. Виконання ІДЗ	4
13	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до усного опитування та поточного тестового контролю.	4
14	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до усного опитування та поточного контролю.	4
15	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до усного опитування та поточного контролю. Здача індивідуального домашнього завдання	4
16	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до усного опитування та поточного контролю. Контрольна робота т. 7-10	4
17	Опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка до усного опитування та поточного контролю. Тестовий контроль Т.6-10	5
Разом		**70**

На самостійне опрацювання студентів виносяться визначені у методичних рекомендаціях до практичних занять та самостійної роботи питання з кожної теми. Керівництво самостійною роботою та контроль за виконанням індивідуального завдання здійснюється викладачем згідно з розкладом консультацій у позаурочний час.

Кожний здобувач виконує роботу самостійно, керуючись літературою, поданою у методичних рекомендаціях. Відповідь на питання індивідуального завдання має бути вичерпною та аргументованою. Для повноти відповіді доцільно використовувати не менше 5–6 джерел. Це допоможе підвищити якість роботи та формування глибоких системних знань. Індивідуальне домашнє завдання складається з трьох теоретичних питань та одного проблемного питання.

Перелік теоретичних питань

1. Громадянське суспільство: поняття, структура, функції, моделі.
2. Розвиток поглядів учених на проблему розуміння громадянського суспільства: від Давніх часів до сучасності.
3. Проблема співвідношення громадянського суспільства і держави у політико-правових ученнях.

4. Природа влади як соціальної категорії.

5. Легітимність влади: специфіка розуміння категорії.

6. Політична свобода як ключовий принцип громадянського суспільства: специфіка розуміння категорії.

7. Ідея політичної свободи у політико-правових ученнях філософів західноєвропейських держави (від Античності до епохи Просвітництва).

8. Витоки політичної свободи (інтелектуальний, філософський, релігійний, історичний та інші аспекти).

9. Гарантії політичної свободи громадянського суспільства.

10. Трансформації демократії як ключовий фактор небезпеки політичної свободи у громадянському суспільстві.

11. Інформаційна свобода у системі політичних свобод громадянського суспільства: поняття та структура.

12. Інтелектуальна свобода як важлива складова громадянського суспільства та її гарантії.

13. Плюралізм як принцип громадянського суспільства.

14. Громадянське суспільство і правова держава у діалектичному взаємозв'язку.

15. Реалізація концепції громадянського суспільства у сучасних державах Західної Європи.

16. Проблеми розвитку громадянського суспільства в Україні та шляхи їх розв'язання.

17. Основоположні принципи права як правовий фундамент громадянського суспільства та їх реалізація в Україні.

18. Принципи соціальної держави та їх втілення у громадянському суспільстві.

19. Розуміння громадянської культури як необхідної складової громадянського суспільства.

20. Демократія як політична форма організації громадянського суспільства.

21. Принципи демократії та специфіка їх реалізації у сучасному українському суспільстві.

22. Соціальна система в структурі громадянського суспільства: загальна характеристика.

23. Економічна система в структурі громадянського суспільства: загальна характеристика та основні перспективи розвитку в Україні.

24. Основні закономірності та перспективи розвитку економічної системи громадянського суспільства в Україні.

25. Вплив держави на формування економічної системи громадянського суспільства: протиріччя основних підходів.

26. Соціальна захищеність людини та ринок: проблема їх співвідношення як важливих складових громадянського суспільства.

27. Політична система в структурі громадянського суспільства: загальна характеристика

28. Групи спеціальних інтересів та лобізм.

29. Основні закономірності та перспективи розвитку громадського самоврядування в Україні.

30. Громадські об'єднання (об'єднання громадян) та їх значення в механізмі здійснення державної влади у демократичній правовій державі.

31. Еволюція правового статусу громадянських організацій.

32. Політичні партії в структурі громадянського суспільства.

33. Багатопартійність як передумова формування громадянського суспільства і правової держави.

34. Функції політичних партій: поняття, види та особливість їх реалізації в громадянському суспільстві України.

35. Політичний вибір особистості в громадянському суспільстві: розуміння категорії.

36. Самоврядування як властивість громадянського суспільства: розуміння категорії.

37. Управління та самоврядування: проблема їх співвідношення у демократичній державі.

38. Специфіка реалізації самоврядування народу в Україні.

39. Територіальна громада як важлива ланка громадянського суспільства, її правовий статус.

40. Реалізація принципів правової держави в сучасному громадянському суспільстві України.

41. Проблеми розвитку громадянського суспільства у світі глобальних проблем людства.

42. Держава та її вплив на розвиток громадянського суспільства.

43. Проблема вибору форми державного устрою та її вплив на розвиток громадянського суспільства в Україні.

44. Політична влада та її легітимність. Види політичної влади.

45. Бюрократія як наукова категорія: суть, ознаки та атрибути бюрократії. Теорія бюрократії М. Вебера.

46. Сучасні підходи до оцінювання бюрократії.

47. Економіка бюрократичних структур та адміністративний ресурс. Політизація вищого чиновництва.

48. Політична культура як системоутворюючий фактор. Структура та функції політичної системи.

49. Основні типи адміністративного апарату та комунікації. Види форм та методів адміністративної діяльності.

50. Міжнародний досвід застосування моделей децентралізованого управління.

51. Забезпечення ефективності державного управління та місцевого самоврядування.

52. Органи місцевого самоврядування як суб'єкти публічного адмі-ністрування.

53. Особливості соціальної структури українського суспільства. Соціальна рівність і соціальна справедливість.

54. Моделі соціальної політики європейських країн. Можливі загрози для соціального розвитку в сучасному суспільстві.

55. Парадигми суспільних змін: революції, реформи, переходи.

56. Поняття і типи політичних режимів. Поняття стійкої (консолідованої) демократії.

57. Різновиди виборчих систем. Їх позитивні та негативні прояви в умовах перехідного суспільства (на прикладі України).

58. Суспільний вибір в умовах прямої демократії.
59. Суспільний вибір в умовах представницької демократії.
60. Політична конкуренція та формування коаліційних урядів.
61. Поняття та функції громадської думки. Інституціалізація громадської думки.
62. Електронне урядування як основа сучасної діджеталізації сус-пільного розвитку.
63. Вплив цифровізації на формування цифрових компетентностей суб'єктів громадянського суспільства.
64. Фактори оптимізації діяльності суспільних інститутів.
65. Громадянська компетентність: суть, компоненти та виміри.
66. Громадянська культура та її розвиток.
67. Особливості становлення громадянського суспільства в США та Європі.
68. Перерозподіл та справедливість. Функції суспільного добробуту.
69. Соціалізація громадянського суспільства.
70. Соціальна політика та її вплив на розвиток громадянського суспільства.
71. Основні концепції антикорупційної політики України.
72. Проаналізуйте діяльність громадських інституцій щодо запобігання та виявлення корупції в Україні.
73. Академічна доброчесність та її основні принципи в контексті сучасної освіти.
74. Роль академічної доброчесності у зміцненні довіри до інституцій громадянського суспільства та освітнього середовища.
75. Глобалізація та її вплив на громадянське суспільство.

Перелік проблемних питань

1. Розкрийте особливості впливу політичних процесів на добробут членів суспільства. Яку роль у цьому відіграє голосування громадянина на виборах?
2. Чому раціональне ігнорування з боку громадян може призводити до зниження якості демократії, і як можна мотивувати людей до активної участі в політичних процесах?
3. Якими мають бути механізми включення молоді з високим інтелектуальним потенціалом у процеси громадської участі та формування суспільного діалогу?
4. У чому полягає небезпека, коли інтелектуальна діяльність у громадському просторі обмежується лише теоретичними дискусіями без практичного застосування?
5. Якими мають бути критерії оцінки соціальної відповідальності громадських організацій?
6. Яким чином місцеві громади можуть контролювати та оцінювати соціальну відповідальність організацій, що діють на їхній території?
7. Які чинники обмежують рівень соціальної відповідальності у громадському секторі в Україні?
8. Наскільки ефективно суб'єкти громадянського суспільства сприяють реалізації цілей сталого розвитку в Україні?
9. В чому полягають переваги та недоліки окремих підходів до побудови функцій суспільного добробуту? Яким чином застосування тих чи інших функцій в державній політиці може вплинути на результати розшарування добробуту в суспільстві?
10. Чи сприяють цифрові технології розвитку громадянського суспільства, чи, навпаки, посилюють соціальну маніпуляцію?
11. Чи здатні інститути громадянського суспільства реально впливати на зменшення рівня корупції в умовах політичної нестабільності? Аргументуйте вашу відповідь.
12. У чому полягає небезпека, коли антикорупційні організації не дотримуються принципів доброчесності?
13. Наскільки успішно Dozorro та Prozorro забезпечують прозорість державних закупівель, і які алгоритми чи практики ще варто вдосконалити для підвищення їх ефективності?
14. У яких випадках успіх ініціатив типу Prozorro і Dozorro можна вважати індикатором реальних змін у суспільній свідомості, а не лише інструментом «цифрової видимості» боротьби з корупцією?
15. Які етичні стандарти повинні бути встановлені для учасників антикорупційних журналістських груп, щоб уникнути конфлікту інтересів та маніпуляцій фактами?
16. У яких випадках механізми звернень і петицій можуть використовуватися для політичного тиску або маніпуляцій, а не для добросовісної участі у боротьбі з корупцією?
17. Як забезпечити реальну участь громадян у процесах антикорупційного контролю, а не лише їхню присутність на формальних слуханнях?
18. Які ризики виникають при залученні громадськості до бюджетного процесу без достатнього рівня фінансової обізнаності?
19. Чому, попри наявність механізмів громадського моніторингу, корупційні практики продовжують існувати на місцевому рівні?
20. Охарактеризуйте напрямки, за якими змінюються завдання і функції громадянського суспільства в глобалізованому світі. Чи однаковими будуть вони в розвинутих країнах та країнах, що розвиваються?
21. Які ви знаєте основні ознаки держави, що відрізняють її від інших політичних утворень (партій, рухів)? Що собою являють зовнішні функції держави?
22. Що є об'єктами становлення особистості у процесі реалізації її політичної культури?
23. Яким чином громадянське суспільство може сприяти післявоєнному відновленню України?
24. Якими мають бути критерії ефективності діяльності інститутів громадянського суспільства?
25. Поясніть наслідки та політичні впливи глобалізації. Охарактеризуйте основні суперечності глобалізації.

Вимоги до виконання індивідуального домашнього завдання (для студентів денної форми здобуття освіти) викладені в Модульному середовищі для навчання на сторінці навчальної дисципліни.

6 ТЕХНОЛОГІЇ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Процес навчання з дисципліни ґрунтується на використанні традиційних та сучасних технологій та методів, зокрема, лекції проводяться в основному словесними методами та з використанням комп'ютерних інформаційних технологій, наочних методів (слайдів), пояснення, бесіди; практичні заняття – з використанням ситуацій вправ, дискусій, ігрових технологій і мають за мету – набуття студентами практичних навичок з аналізу процесів становлення та розвитку громадянського (демократичного) суспільства та його інститутів в країні та світі, вивчення можливостей реалізувати свої права і обов'язки як члена вільного демократичного суспільства, набуття вмінь аналізувати результати функціонування національної економіки та оцінювати ефективність соціально-економічної політики держави та умов сталого розвитку.

Використання навчальних технологій (ігрові активності) для активізації процесу здобуття освіти

Тема	Практичне застосування навчальних технологій (ігрові активності)
Тема 2 Аналіз взаємодії громадянського суспільства і демократія.	**«Прогулянка галереєю»** щодо розуміння принципів демократії **Консультації з громадськістю**
Тема 4 Аналіз суті та складових теорії суспільного вибору.	**Дебати:** наскільки широким може бути право на свободу вираження та об'єднань
Тема 5 Взаємодія демократії, політичної свободи та економічного порядку.	Вправа - **«Які функції політичних партій?»**
Тема 6 Характеристика соціалізації громадянського суспільства.	**Семінар Сократа.** Який Ви тип громадянина? **Медіація**
Тема 7 Інтелектуальна активність у громадянському суспільстві	Вправа з цифрової грамотності **«Відповідальне споживання інформації у цифрову епоху»** **Континуум.** Розуміння права на недоторканість приватного життя у цифровій сфері
Тема 8 Соціальна відповідальність суб'єктів громадянського суспільства як чинник сталого розвитку.	**4 кутки:** методи громадянської участі
Тема 10 Проблеми функціонування громадянського суспільства у світлі глобальних проблем сучасності.	**Кейс-метод** – Світова практика створення Національних фондів з підтримки інституційного розвитку громадянського суспільства та розвитку соціального партнерства

7 МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Поточний контроль здійснюється під час лекційних та практичних занять, а також у дні проведення контрольних заходів, встановлених робочою програмою і графіком освітнього процесу. При цьому використовуються такі методи поточного контролю:

- усне опитування на практичних заняттях;
- тестовий контроль теоретичного матеріалу;
- оцінювання результатів виконання індивідуального домашнього завдання;
- оцінювання результатів вирішення проблемних ситуацій кейс-методом та участі в інтерактивних вправах.

При виведенні підсумкової семестрової оцінки враховуються результати як поточного контролю. Здобувач вищої освіти, який набрав з будь-якого виду навчальної роботи, суму балів нижчу за 60 відсотків від максимального балу, вважається таким, який має академічну заборгованість. Ліквідація академічної заборгованості із семестрового контролю здійснюється у період екзаменаційної сесії або за графіком, встановленим деканатом відповідно до «Положення про контроль і оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ».

8 ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ

Політика навчальної дисципліни загалом визначається системою вимог до здобувача вищої освіти, що передбачені чинними положеннями Університету про організацію і навчально-методичне забезпечення освітнього процесу. Зокрема, проходження інструктажу з техніки безпеки; відвідування занять з

дисципліни є обов'язковим. За об'єктивних причин (підтверджених документально) теоретичне навчання за погодженням із лектором може відбуватись в індивідуальному режимі. Успішне опанування дисципліни і формування фахових компетентностей і програмних результатів навчання передбачає необхідність підготовки до практичних занять (вивчення теоретичного матеріалу з теми, активно працювати на занятті, брати участь у дискусіях, інтерактивних вправах, вирішенні проблемних питань за допомогою кейс-методу).

Здобувачі вищої освіти зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни. Пропущене практичне заняття здобувач зобов'язаний відпрацювати у встановлений викладачем термін, але не пізніше, ніж за два тижні до кінця теоретичних занять у семестрі.

Засвоєння студентом теоретичного матеріалу з дисципліни оцінюється за результатами опитування під час практичних занять, тестування й виконання індивідуального домашнього завдання. Виконання індивідуального завдання завершується його здачею на перевірку у терміни, встановлені графіком самостійної роботи. У якості ІДЗ здобувач може підготувати реферат або тези доповіді на конференцію за однією з тем навчальної дисципліни при дотриманні узгоджених з викладачем термінів його виконання.

Здобувач вищої освіти, виконуючи самостійну роботу з дисципліни, має дотримуватися політики доброчесності (заборонені списування, підказки, плагіат, використання штучного інтелекту (без вірного цитування)). У разі порушення політики академічної доброчесності в будь-яких видах навчальної роботи здобувач вищої освіти отримує незадовільну оцінку і має повторно виконати завдання з відповідної теми (виду роботи), що передбачені робочою програмою. Будь-які форми порушення академічної доброчесності під час вивчення навчальної дисципліни не допускаються та не толеруються.

У межах вивчення навчальної дисципліни здобувачам вищої освіти передбачено визнання і зарахування результатів навчання, набутих шляхом неформальної освіти, що розміщені на доступних платформах (https://surl.li/pldeoz; https://surl.li/qiymfo), які сприяють формуванню компетентностей і поглибленню результатів навчання, визначених робочою програмою дисципліни, або забезпечують вивчення відповідної теми та/або виду робіт з програми навчальної дисципліни (детальніше у Положенні про порядок визнання та зарахування результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ).

9 ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ У СЕМЕСТРІ

Оцінювання академічних досягнень здобувача вищої освіти здійснюється відповідно до «Положення про контроль і оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ». При поточному оцінюванні виконаної здобувачем з кожного виду навчальної роботи (робота) і отриманих ним результатів викладач виставляє йому певну кількість балів із призначених робочою програмою для цього виду роботи. При цьому кожна робота може бути зарахована, якщо здобувач набрав не менше 60 відсотків (мінімальний рівень для позитивної оцінки) від максимально можливої суми балів, призначеної кожному виду навчальної роботи.

Будь-які форми порушення академічної доброчесності не допускаються та не толеруються.

Отриманий здобувачем бал за зарахований вид навчальної роботи після її оцінювання викладач виставляє в електронному журналі обліку успішності здобувачів вищої освіти. За умови виконання усіх видів навчальної роботи за результатами поточного контролю протягом вивчення навчальної дисципліни, встановлених цією Робочою програмою, здобувач денної форми здобуття освіти може набрати від 60 до 100 балів. Позитивну підсумкову оцінку здобувач може отримати, якщо за результатами поточного контролю та виконання від видів робіт, встановлених цією Робочою програмою, набере від 60 до 100 балів. Семестрова підсумкова оцінка розраховується в автоматизованому режимі в інформаційній підсистемі «Електронний журнал» (ІС «Електронний університет») і відповідно до накопиченої суми балів визначається оцінка за інституційною шкалою та шкалою ЄКТС (див. таблицю 9.6), яка заноситься в заліково-екзаменаційну відомість, а також до Індивідуального навчального плану здобувача вищої освіти.

Таблиця 9.1 – Структурування дисципліни за видами навчальної роботи і оцінювання результатів навчання студентів *денної* форми здобуття освіти у 5 семестрі

Аудиторна робота						**Контрольні заходи**					**Самостійна робота**	**Семестровий контроль**
Практичні заняття (мінімум – 6 контрольних точок)						Тестовий контроль			Контрольна робота		ІДЗ*	Залік
1-3	4-6	7-9	10-11	12-14	15-17	Т*1-2	Т3-5	Т 6-10	Т 1-6	Т 7-10		
Кількість балів за вид навчальної роботи (мінімум-максимум)												
6-10	6-10	6-10	6-10	6-10	6-10	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	9-15	За рейтингом
36-60						**9-15**			**6-10**		**9-15**	**60-100****

Примітка : *ІДЗ – індивідуальне домашнє завдання; **Т*** – тема навчальної дисципліни;

***За набрану з будь-якого виду навчальної роботи з дисципліни кількість балів, нижче встановленого мінімуму, здобувач отримує незадовільну оцінку і має її перездати у встановлений викладачем (деканом) термін. Інституційна оцінка встановлюється відповідно до таблиці 9.6.*

Таблиця 9.2 – Розподіл балів між завданнями контрольної роботи здобувача вищої освіти

Види завдань	Для кожного окремого виду завдань		
	Мінімальний (достатній) бал	Потенційні позитивні бали* (середній бал)	Максимальний (високий) бал
Теоретичні питання	3	4	5
Проблемні питання	3	4	5
Всього балів	6	8	10

Примітка. **Позитивний бал за контрольну роботу, відмінний від мінімального (6 балів) та максимального (10 балів), знаходиться в межах 7-9 балів та розраховується як сума балів за усі структурні елементи (завдання) контрольної роботи.*

Кожне завдання контрольної роботи здобувача вищої освіти оцінюється з використанням наведених у таблиці 9.3 критеріїв оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти (щодо визначення достатнього, середнього та високого рівня досягнення здобувачем запланованих ПРН та сформованих компетентностей).

Оцінювання результатів навчання на практичних заняттях

Оцінка, яка виставляється за практичне заняття, складається з таких елементів: усне опитування студентів на знання теоретичного матеріалу з теми; вільне володіння студентом спеціальною термінологією і уміння професійно обґрунтувати прийняті рішення при проведенні інтерактивних вправ; результати самостійних робіт.

При оцінюванні результатів навчання здобувачів вищої освіти на практичних заняттях викладач користується наведеними нижче критеріями (табл.9.3)

Таблиця 9.3 – Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти

Оцінка та рівень досягнення здобувачем запланованих ПРН та сформованих компетентностей	Узагальнений зміст критерія оцінювання
Відмінно (високий)	Здобувач вищої освіти глибоко і у повному обсязі опанував зміст навчального матеріалу, легко в ньому орієнтується і вміло використовує понятійний апарат; уміє пов'язувати теорію з практикою, вирішувати практичні завдання, впевнено висловлювати і обґрунтовувати свої судження. Відмінна оцінка передбачає логічний виклад відповіді мовою викладання (в усній або у письмовій формі), демонструє якісне оформлення завдань, вміє аналізувати помилки та виправляти їх. Здобувач не вагається при видозміні запитання, вміє робити детальні та узагальнюючі висновки, демонструє практичні навички з вирішення фахових завдань. При відповіді допустив дві–три несуттєві ***похибки***.
Добре (середній)	Здобувач вищої освіти виявив повне засвоєння навчального матеріалу, володіє понятійним апаратом, орієнтується у вивченому матеріалі; свідомо використовує теоретичні знання для вирішення практичних задач; виклад відповіді грамотний, але у змісті і формі відповіді можуть мати місце окремі неточності, нечіткі формулювання правил, закономірностей тощо. Відповідь здобувача вищої освіти будується на основі самостійного мислення. Здобувач вищої освіти у відповіді допустив дві–три ***несуттєві помилки***.
Задовільно (достатній)	Здобувач вищої освіти виявив знання основного програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та практичної діяльності за професією, справляється з виконанням практичних завдань, передбачених програмою. Як правило, відповідь здобувача вищої освіти будується на рівні репродуктивного мислення, здобувач вищої освіти має слабкі знання структури навчальної дисципліни, допускає неточності і ***суттєві помилки*** у відповіді, вагається при відповіді на видозмінене запитання. Разом з тим, набув навичок, необхідних для виконання нескладних практичних завдань, які відповідають мінімальним критеріям оцінювання і володіє знаннями, що дозволяють йому під керівництвом викладача усунути неточності у відповіді.
Незадовільно (недостатній)	Здобувач вищої освіти виявив розрізнені, безсистемні знання, не вміє виділяти головне і другорядне, допускається помилок у визначенні понять, перекручує їх зміст, хаотично і невпевнено викладає матеріал, не може використовувати знання при вирішенні практичних завдань. Як правило, оцінка «незадовільно» виставляється здобувачеві вищої освіти, який не може продовжити навчання без додаткової роботи з вивчення навчальної дисципліни.

ІДЗ здобувача вищої освіти оцінюється аналогічно з використанням вищенаведених у таблиці 9.3 критеріїв оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти (мінімальний позитивний бал – 9 балів, максимальний – 15 балів). При підготовці тез доповідей на конференцію у якості ІДЗ здобувач вищої освіти отримує максимальний бал (15) за його виконання.

Оцінювання результатів тестового контролю

Кожен з двох тестів, передбачених робочою програмою, складається із 25 тестових завдань. Максимальна сума балів, яку може набрати студент за результатами тестування, складає 5.

Відповідно до таблиці структурування видів робіт за тематичний контроль здобувач залежно від кількості правильних відповідей може отримати від 3 до 5 балів:

Таблиця 9.4 – Розподіл балів в залежності від наданих правильних відповідей на тестові завдання

Кількість правильних відповідей	1–13	14–16	17–22	23–25
Відсоток правильних відповідей	0-59	60-74	75-89	90-100
Кількість балів	-	3	4	5

На тестування відводиться 30 хвилин. Правильні відповіді студент записує у талоні відповідей. Студент може також пройти тестування і в онлайн режимі у Модульному середовищі для навчання на сторінці навчальної дисципліни. Тестування здобувачів вищої освіти у Модульному середовищі для навчання автоматично оцінюються за критеріями, наведеними у таблиці вище.

При отриманні негативної оцінки тест слід перездати до терміну наступного контролю.

Підсумкова семестрова оцінка за інституційною шкалою і шкалою ЄКТС визначається в автоматизованому режимі після внесення викладачем результатів оцінювання з усіх видів робіт до електронного журналу. Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС у наведеній нижче таблиці 9.5.

Таблиця 9.5 – Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС

<table>
<tr><th rowspan="2">Оцінка ЄКТС</th><th rowspan="2">Рейтингова шкала балів</th><th colspan="2">Інституційна шкала (опис рівня досягнення здобувачем вищої освіти запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни</th></tr>
<tr><th>Залік</th><th>Іспит/диференційований залік</th></tr>
<tr><td>A</td><td>90-100</td><td rowspan="5">Зараховано</td><td>Відмінно/Excellent – високий рівень досягнення запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни, що свідчить про безумовну готовність здобувача до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом</td></tr>
<tr><td>B</td><td>83-89</td><td rowspan="2">Добре/Good – середній (максимально достатній) рівень досягнення запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни та готовності до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом</td></tr>
<tr><td>C</td><td>73-82</td></tr>
<tr><td>D</td><td>66-72</td><td rowspan="2">Задовільно/Satisfactory – Наявні мінімально достатні для подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом результати навчання з навчальної дисципліни</td></tr>
<tr><td>E</td><td>60-65</td></tr>
<tr><td>FX</td><td>40-59</td><td rowspan="2">Незараховано</td><td>Незадовільно/Fail – Низка запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни відсутня. Рівень набутих результатів навчання є недостатнім для подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом</td></tr>
<tr><td>F</td><td>0-39</td><td>Незадовільно/Fail – Результати навчання відсутні</td></tr>
</table>

Підсумкова оцінка виставляється, якщо загальна сума балів, яку набрав студент з дисципліни за результатами поточного контролю, знаходиться у межах від 60 до 100 балів. При цьому за інституційною шкалою ставиться оцінка «Зараховано/незараховано», а за шкалою ЄКТС – буквене позначення оцінки, що відповідає набраній здобувачем вищої освіти сумі балів відповідно до таблиці 9.5.

10 ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

1. Генезис поняття «громадянське суспільство». Сутність та функції громадянського суспільства.
2. Структура громадянського суспільства.
3. Функціональні моделі громадянського суспільства.
4. «Наздоганяюча модель» розвитку громадянського суспільства.
5. Особливості громадянських суспільств у США і в Європі.
6. Особливості становлення громадянського суспільства в Україні.
7. Взаємозв'язок громадянського суспільства і правової держави.
8. Правова держава як основа формування громадянського суспільства.
9. Соціальна держава та громадянське суспільство.
10. Взаємодія громадянського суспільства і держави.
11. Поняття демократії її можливості та важелі використання.
12. Демократичні принципи, процедури та умови роботи громадянського суспільства.
13. Сучасні моделі демократії.
14. Поняття прав людини. Сучасні дискусії щодо прав людини.
15. Права та свободи. Права та відповідальність громадянина.
16. Права людини та представницькі інститути демократії. Типологія прав людини.
17. Методи й механізми захисту прав людини. Інститут Уповноваженого з захисту прав людини.
18. Громадянське суспільство як основа демократії.
19. Демократія та політичні організації.
20. Політичні та правлячі сили.
21. Політична влада.
22. Групи спеціальних інтересів та лобізм.
23. Бюрократія як наукова категорія: суть, ознаки та атрибути бюрократії.
24. Економіка бюрократичних структур та адміністративний ресурс.
25. Основи теорії суспільного вибору.
26. Суспільний вибір в умовах прямої демократії.
27. Суспільний вибір в умовах представницької демократії.
28. Поняття і роль правової держави. Діалектика співвідношення громадянського суспільства і держави.
29. Політична конкуренція та формування коаліційних урядів.
30. Соціалізація громадянського суспільства.
31. Соціальна політика та її моделі.
32. Соціальне партнерство у вирішенні суспільних проблем.
33. Нерівність та бідність: значення та способи оцінки.
34. Перерозподіл та справедливість.
35. Функції суспільного добробуту.
36. Інтелектуальний капітал у національному і міжнародному вимірах.
37. Поняття та функції громадської думки. Інституціалізація громадської думки.
38. Політична культура як системоутворюючий фактор розвитку громадянського суспільства.
39. Сутність та види інтелектуальної власності. Становлення та розвиток ринку об’єктів інтелектуальної власності.
40. Методи оцінки об’єктів інтелектуальної власності. Інститути захисту інтелектуальної власності.
41. Розвиток електронної демократії в Україні.
42. Вплив цифровізації на формування цифрових компетентностей суб’єктів громадянського суспільства.
43. Теоретичні основи управління інноваційним розвитком.
44. Теоретичні засади та формування моделі управління знаннями.
45. Організаційні форми, технології та методи управління знаннями.
46. Моделі управління знаннями. Особливості управління знаннями на рівні підприємства.
47. Системи та стратегії управління знаннями. Стратегії управління інтелектуальним капіталом.
48. Суть та види інноваційної діяльності. Організаційні форми інноваційної діяльності.
49. Управління інноваційним розвитком організації та оцінювання ефективності інноваційної діяльності організації.
50. Оцінювання ефективності інноваційної діяльності організації.
51. Стратегічне управління інноваційним розвитком організації.
52. Організаційні форми, технології та методи управління знаннями.
53. Системи та стратегії управління знаннями. Стратегії управління інтелектуальним капіталом.
54. Соціальна відповідальність та чинники її становлення.
55. Сталий розвиток як спосіб збереження довкілля.
56. Розвиток соціальної відповідальності інститутів громадянського суспільства.

57. Соціальна відповідальність держави.
58. Становлення, розвиток та моделі корпоративної соціальної відповідальності.
59. Екологічна компонента соціальної відповідальності.
60. Сутність корупції як соціально-економічного явища, прояви корупції.
61. Боротьба з корупцією як необхідна умова забезпечення націо-нальної безпеки України.
62. Основні засади державної антикорупційної політики.
63. Антикорупційна стратегія України.
64. Глобальне громадянське суспільство: суть, складові та особли-вості становлення.
65. Світова практика створення національних фондів з підтримки інституційного розвитку громадянського суспільства та розвитку соціального партнерства.
66. Проблеми розвитку громадянського суспільства за умов поглиблення євроінтеграційних процесів.
67. Міграційні процеси. Види та форми сучасної міграції.
68. Поняття міжнародних відносин.
69. Особливості міжнародного права. Міжнародне гуманітарне право.
70. Урядові і неурядові міжнародні організації..

11 МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Освітній процес з дисципліни «Громадянське суспільство» повністю і в достатній кількості забезпечений необхідною навчально-методичною літературою. Зокрема, викладачами кафедри підготовлені і видані:

1. Громадянське суспільство: Методичні вказівки до самостійного вивчення дисципліни / Л.С. Любохинець, А.В. Мейш – Хмельницький: ХНУ, 2020 – 31с.

2. Громадянське суспільство: методичні рекомендації до практичних занять для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти усіх спеціальностей / Л. С. Любохинець, А. В. Мейш, Н. П. Танасієнко. Хмельницький : ХНУ, 2025. 53 с. https://surl.li/vmokhf

12 РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Головкін Б. М. Запобігання корупції: підручник. Харків : Право, 2019. 366 с.
2. Громадянська освіта: посібник / О.В. Літвінов, Н.М. Літвінова, за заг. ред. О.В. Літвінова. – Д. : ТАМАРИСК, 2017. – 100 с.
3. Громадянське суспільство та правова держава: виклики сьогодення : монографія / за заг. ред. О. О. Кота, А. Б. Гриняка, Л. Ф. Купіної, В. І. Шакуна. Київ : Алерта, 2023. 304 с.
4. Громадянське суспільство України: стан і перспективи розвитку в умовах російсько-української війни : монографія / [Герасіна Л. М., Клімова Г. П., Погрібна В. Л. та ін.] ; Харків : Право, 2025. 394 с.
5. Демократія: від теорії до практики : підручник курсу / за ред. Грір Берроуз. Київ: ТОВ «Гнозіс», 2018. 279 с.
6. Длугопольський О. В. Теорія економіки державного сектора : навч. посіб. Київ : «ВД «Професіонал», 2007. 592 с.
7. Запобігання корупції : підручник. / За заг. ред. Б.М. Головкіна. – Харків : Право, 2019. 296 с.
8. Економічна теорія : підручник / В. Д. Лагутін, Ю. М. Уманців, Т. А. Щербакова та ін. ; за заг. ред. В. Д. Лагутіна. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2020. – 637 с.
9. Мазур І. І. Антикорупційна політика в системі детінізації економіки України: сутність, проблеми, перспективи : монографія / І. І. Мазур, О. М. Халковський. Київ, 2017. 246 с
10. Попова Л.М. Інтелектуальна власність. Підручник. Л.М. Попова., А.В. Хромов, І.В. Шуба: Харків, «Федорко», 2021, с. 262.
11. Рибалка В.В. Соціально-педагогічне і психологічне забезпечення розвитку дієвого громадянського суспільства і особистості громадянина: посібник. / В.В. Рибалка. – К.:ТАЛКОМ, 2018. – 226 с.
12. Розвиток громадянського суспільства України в умовах внутрішніх і зовнішніх викликів / В. М. Яблонський, О.М. Балакірєва, Т.В. Бєльська [та ін.]; за ред. О.А. Корнієвського. – К.: НІСД, 2016. – 72 с
13. Соціальна відповідальність: навчальний посібник. / За заг.ред. А.М. Колота. – К.:КНЕУ, 2015. – 519с.
14. Ткачук А., Ткачук О . Що таке демократія? Знати, розуміти, застосовувати. Посібник для молоді і не тільки . – К.: ТОВ "Видавництво "Юстон", 2020. – 96 с.
15. Токар М., Шандор Ф. Соціологія громадянського суспільства: інституціональний вимір : навч. посіб. Ужгород : РІК-У, 2024. 228 с.

Додаткова література

16. Абетка політична. Громадянське суспільство і політика : навчальний посібник. За наук. ред. док. наук держ. упр. О. В. Радченка, вид. 11-е, доп. і перероб. – Київ : 2016. – 48с.
17. Бодров В.Г. Державне регулювання економіки та економічна політика: навч.посіб. / В.Г. Бодров, О.М. сафронова, Н.І. Балдич. – К.: Академвидав. 2010. – 520с.
18. Взаємодія органів державної влади та громадянського суспільства : навч. посіб. / за ред. Ю. П. Сурміна, А. М. Михненка ; авт. кол.: Сурмін Ю.П., Михненко А.М., Крушельницька Т.П. та ін. – К. : НАДУ, 2011. – 388 с.
19. Громадянське суспільство: політичні та соціально-правові проблеми розвитку : монографія / Г. Ю. Васильєв, В. Д. Воднік, О. В. Волянська та ін. ; за ред. М. П. Требіна. – Х. : Право, 2013. – 536 с.
20. Громадянське суспільство: історія та сучасність / за ред. Т. В. Розової. – Одеса : Юрид. л-ра, 2010. – 342с.
21. Держава і громадянське суспільство в Україні: пошук концепції співпраці [Текст]: аналітична доповідь / За ред. О.М. Майбороди. — К. : ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН Укр., 2013. — 376 с.
22. Єфремов Д.П. Економіка суспільного сектору: навч.посіб. / Д.П. Єфремов, Н.В. Фелірко. – К.: КНЕУ, 2014. – 351с.
23. Мейш А.В., Панасюк В. І., Литовченко В.П. Інноваційні моделі взаємодії громадянського суспільства та органів громадського управління. № 6 (14) (2025): с. 826-843 Суспільство та національні інтереси https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-6(14)-826-843
24. Мейш А., Бушовська Л., Любохинець Л., Танасієнко Н. Роль громадянського суспільства у забезпеченні демократичного поступу України. *Development of the Economic Systems*, 2025, (2), 73–79
25. Мейш, А., Любохинець, Л., Бушовська, Л., & (2024). Громадянське суспільство України: проблемні аспекти та напрями розвитку. Modeling the Development of the Economic Systems, 2024, (4), 379–387. https://doi.org/10.31891/mdes/2024-14-49

26. Мейш, А. В., Сафронова, Г. В., Дацюк, Т. К. (2024). Роль громадянського суспільства у захисті прав людини в умовах євроінтеграції України. *Український політико-правовий дискурс*, № 5, 2024 https://doi.org/10.5281/zenodo.14196272
27. Мейш А.В., Мороз С.В., Левченко С.А. (2023) Корпоративна соціальна відповідальність бізнесу в Україні в умовах війни. Вісник Хмельницького національного університету Серія: економічні науки, №3 с.231-237 https://doi.org/ 0.31891/2307-5740-2023-318-3-36
28. Мікульонок І. О. Інтелектуальна власність: навч. посіб. / І.О. Мікульонок. – 3-тє вид., переробл. і допов. – К.: НТУУ«КПІ», 2012. – 238 с.
29. Основи демократії: підручник / за ред. А.Ф.Колодій. – Львів. Астролябія, 2009. - 832с.
30. Петруня Ю.Є., Говоруха В.Б., Літовченко Б.В. Прийняття управлінських рішень. Навч. Посіб. / за ред. Ю.Є. Петруні. – К.:Центр учбової літератури, 2011. – 216с.
31. Соціальне партнерство і державна політика: від теорії до практики демократизації державного управління : монографія /В. М. Мартиненко (кер. авт. кол.), О. М. Крутій, А. В. Стойка таін. – Х. : Магістр, 2009. – 251 с.
32. Стадник В.В., Йохна М.А. Інноваційний менеджмент: Навчальний посібник. – К.: Академвидав. 2006. – 464с.

13 МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Інформаційна та комп'ютерна підтримка: ПК, ноутбук або інший мобільний пристрій, проєктор.
Програмне забезпечення: доступ до мережі Інтернет, робота з презентаціями.
Вивчення навчальної дисципліни не потребує використання спеціального програмного забезпечення, крім загальновживаних програм

11 ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Модульне середовище для навчання MOODLE. Доступ до ресурсу: https://msn.khnu.km.ua.
2. Модуль для дистанційного навчання. Доступ до ресурсу: http://dn.khnu.km.ua/dn/k_list.aspx?bk=T.
3. Електронна бібліотека університету. Доступ до ресурсу: http://lib.khnu.km.ua/asp/php_f/p1age_lib.php
4. Репозитарій ХНУ. Доступ до ресурсу: http://elar.khnu.km.ua/jspui/?locale=uk.